

kalvis Saulius Kronis

„Kalvystės dievas Velžyje“

– Pašaukimas – taip dabar visiems sakau, – vienu žodžiu pasirinktąjį gyvenimo būdą – kalvystę – apibrėžia Saulius, į kurį galima būtų kreiptis ir itin iškilmingai, nes beveik metai, kai vyriškiui patikėtos atsakingos Lietuvos tautodailininkų sąjungos Panevėžio bendrijos pirmininko pareigos. – Kažkaip savaime viskas susiklostė: „pačiupinėjau“ geležį ir supratau – mano.

Iš europos greitkelių – į kalvę

Priemiesčio gyvenvietė nepaliauja džiūgauti – „Mūsų kalvis!“ Ir kas drįstų prieštarauti – bemaž senoviškiausio amato atstovas – vertingas atradimas. Ypač toks, kuris iš principo nenukaldins dviejų vienodų vartų ar tvorų. Pats Saulius apie save pasakoja santūriai: kažin kokių didelių mokslų nebaigęs, bet patirties turįs nemažai – ja dosniai dalijosi mokytojas, šviesios atminties meistras, Lietuvos kalvių kalviu tituluotas Vytautas Kryževičius. Vyrai, nors skyrė geras metų gabalas, bet jungė tas pats pomėgis – tapo ir draugais, ir bendražygiais. Kartu ir kalvėje vienas pas kitą turėdavo ką veikti, kartu į parodas ar kitokias šventes važiuodavo. – Jeigu jau iš pradžių, tai mane atrado irgi jau amžiams atsisveikinęs, tąsyk tautodailininkams vadovavęs Vidas Mažukna. Nusistebėjo, kodėl į tautodailininkų sąjungą nestoju. Aš irgi susimąščiau: tikrai – o kodėl ne? Įstojau ir pajutau, kad rimtai „įklimpau“ – pradėjau domėtis senosiomis kalvystės tradicijomis, tiksliau, kryždirbyste, ėmiau kurti saulutes, – posūkį nuo amato meno link brėžia S. Kronis. – Na, o jeigu visiškai nuo pradžių, tai kalviauju ne taip seniai Kalvystės dievas Velžyje – dažnas svečias – gal kokius aštuonerius metus. Iki tol dirbau tolimųjų reisų vairuotoju – reikėjo išlaikyti šeimą, statėmės namus – kūrėmės. Tada „kaliau“ pinigus. Nesakau, kad dabar jų nereikia, bet užsidirbu kitaip – dirbdamas mėgstamą darbą. O „furos“, prisipažįstu – labai nemėgau. Bet tąkart nieko gudriau nesugalvojau ir, kai kartą grįžęs, išgirdau, kad „Metalo meistruose“ Panevėžyje reikia kalvio, apsisprendžiau – einu – nors tas mano kaprizas buvo baisiai nuostolingas finansine prasme: vairuodamas uždirbdavau po keturis tūkstančius, o į kalvę nuėjau vos už tūkstantį. Bet, ačiū šeimai, ji suprato, kad pavargau, ir leido imtis kitokios veiklos, tiksliau, patikėjo, kad galiu daugiau, nei tik Europos greitkeliais blaškytis.

Menas – ne amatas

Trejetą metų, Saulius pasakoja, dirbęs miesto įmonėje – amato paslapčių jį mokęs senas vietos kalvis, o kol vienas kitą turtino įgūdžiai ir kaupėsi meistrystė, nuolat kirbėjo mintis – „Reikia savo kalvės“. Kasdien – po dvylika valandų – sunkaus juodo darbo. Pirmosios – „valdiškame“ darbe, likusios – tam įdirbiui, kuris meistrą padarė žinomą ir vertinamą. – Kalviui negana tik kalti. Reikia ir suvirinimą išmanyti, ir gręžti mokėti, dar būtina ir projektuotoju, ir dizaineriu būti, – išsamus S. Kronis. – Nė trupučio neabejoju – kalvystė – daugiau menas negu amatas. Drožėjui paprasčiau – turi medžio gabalą ir skobi, o kalviui – ir nukalt, ir suvirinti, ir nudažyti. Būna, kad žmogus ateina su savo projektėliu, mintyse ir popieriuje nusipiešęs norimą gaminį. Bet dažniausiai prašo meistro patarimo – tada braižau keletą eskizų. Ir nors kalvis, stodamas prie žaizdro, niekada nežino, ar pavyks nuo jo atsitraukti galvoje atsineštą vaizdelį realiai sutvėrus, juk neatsitiktinai daugelyje tautų tas mojuotojas kūju stebukladariui prilyginamas – juk, regis, taip, iš nieko, tik, įpūtęs ugnį, ima ir sukuria materialų daiktą – Sauliui negana tik apčiuopiamo rezultato, kurį mato ir pas netolimus kaimynus, ir kituose rajonuose – jo kaldinti balkonų turėklai, sodybų puošmenos – vis norisi kryždirbystės paslaptis atskleisti. Etnokultūros puoselėjimas meistrui – ne neveiksni teorija. Savąją kalvę jis mielai atlapoja mokytojų atvedamiems gimnazistams, džiaugiasi, jei sulaukia ekskursijų iš toliau. Negaila sugaišto laiko – juk ne veltui, sako. O gal koks vaikas ar jaunuolis susidomės – kalvių Lietuvoje taip nedaug. Ir pačią kalvystę nuo užmaršties gelbėti reikia.

Ant akmens – bendruomenės simbolika

– Mūsų lietuviški kryžiai, saulutės, kuriuos vežame į parodas – tarsi ženklas, žinia kitiems, kad esi, – emociškai kalba kalvis, spėjęs nuo nebūties išgelbėti dar 1925-aisiais pagamintas ventiliatorines dumples, tapusias ne tik Panevėžio, visos Lietuvos švenčių puošmena ir ypatinga atrakcija. – Tiesiog man pasitaikė proga atkurti, restauruoti tą kalvę, parodyti, kaip žmonės dirbo prieš šimtą metų, kai elektros nebuvo – kaip pūtė žaizdrą ir kalė geležį. Praeito šimtmečio pradžios dumples tautodailininkas pasakoja radęs senoje apleistoje kalvėje, tada kartu su amžinatilsį V. Kryževičiumi sumanė sumeistrauti tokį trikojį, kad galėtų išsivežti, nes įrenginys buvo stacionarus, ir išėjo mobili kalvė. Dabar kur tik nevažiuoja: ir plenerai, ir miestų miestelių šventės išmaišytos. Saulius – vienintelis Lietuvoje mobilios kalvės savininkas. Užtat smalsuolių dėmesio ir neatsigina – visiems magą sužinoti, kas čia per ratas rankomis sukamas, ir kodėl žaizdrą įkaitinti iki pusantro tūkstančio laipsnių reikia, o juokinga dviejų šimtų temperatūra – tik šašlykams kepti. S. Kronis – ne tik tautodailininku, bet ir Kalvių sąjungos narys. Joje nedaug – gal tik apie šešias dešimtis šio amato meistrų. Todėl labai smagu ir naudinga susitikti su bendraminčiais per įvairius plenerus, o tarptautiniai, kai suvažiuoja meistrai iš užsienio – tikra palaima. Pernai tokie buvo keturi: Mažeikiuose, į kurį atvyko bene pusšimtis kalvių, „Keturi vėjai“ Klaipėdoje, kurį kasmet rengia Lietuvos kalvių sąjunga. Vertingas, tvirtina, ir kasmet Skemuose rengiamas tapytojų, akmens, medžio skulptorių, ir, žinoma, kalvių suvažiavimas, kurio niekada nepraleidžia. Giria ir vykusį Miežiškiuose – čia vykęs išskirtinę misiją: ant akmens kalės vietos bendruomenės simboliką.

Akivaizdu, kad velžietis – Kalbystės dievo numylėtinis. Turėti tokį „užnugarį“, šmaikštauja, nemenkas privalumas. Bet juokai juokais, o pats Lietuvos tautodailininkų sąjungos Panevėžio bendrijos pirmininkas, inicijavęs savojo pirmtako Vido Mažuknos atminimo įamžinimą ne kur nors vidury miesto, nors galėjo, nes V. Mažukna – tikras panevėžietis, bet ten, kur, anot paties liaudies meistro, gyvenusi jo širdis – prie Alnio ežero Švenčionių rajone, šiandien sako labiausiai norintis padėkoti sumanymui pritarusiems bendražygiams, su kurių pagalba vidurvasarį buvo atidengta iš- kalbinga medžio skulptūra, sukurta Vido bičiulio ukmergiškio Rimanto Zinkevičiaus, ir pačiam tautodailininkų vedliui, kažkokių įstabiu būdu net po mirties gebančiam draugėn burti bendraminčius.

